

**Posudek na habilitační práci Viktora Kubíka Bible táboorského hejtmana Filipa
z Padeřova a knižní malba husitské doby**

Předložená habilitační práce představuje vynikající a podrobnou, lze říci vzorovou monografii moderního typu prozrazující zralou práci zkušeného badatele. Monografie věnované významným rukopisům nejsou samozřejmě ničím novým, setkáváme se s nimi už téměř století. Ale vzhledem k vývoji, a nebojím se v tomto případě říci, že i pokroku (toto slovo používám jinak s velkou opatrností) vědeckých metod je tato kniha kvalitativně novátorským fenoménem. Klade si totiž nové závažné otázky, k jejichž formulaci, natož pak řešení se předchozí generace nedopracovaly; už samotný úvod ukazuje teoretickou promyšlenost celé koncepce. Tyto problémy pak řeší v logickém uspořádání přísně metodicky.

Práce je uvozena zhodnocením dosavadní literatury o rukopise pojednávající. Kapitola je ucelená, v podstatě vyčerpávající a prozrazuje široký rozhled autora v dané problematice. Velmi vítám, že autor se nevyhýbá ani jazykovědné problematice (byť sám se k těmto otázkám nemohu kvalifikovaně vyjadřovat), protože jde o rukopis i z tohoto hlediska velmi závažný. Přitom takováto komplexnost není ani v dnešní době samozřejmá (snad s výjimkou před deseti lety vydaného Jenského kodexu); i v tomto ohledu je patrný autorův novátorský přístup. Následuje kapitola věnovaná osobě Filipa z Padeřova. Autor zde shromažďuje dostupné informace o objednateli včetně jeho sociálního zázemí (zde je zajímavé a důležité konstatování, že pocházel z prostředí venkovského, nikoliv městského, jak se doposud soudilo), přičemž neopomíjí ani úvahy o jeho kulturnosti či obecně jen gramotnosti; posléze nadhazuje i eventuální snobismus. V tomto směru (ale samozřejmě nejen v něm) vychází s prospěchem z prací Františka Šmahela, zejména jeho monumentální syntézy o husitské revoluci.

I když autor nezanedbává ani kodikologickou problematiku (což osobně pokládám za velice podstatné), jádro práce představují přirozeně podrobné kapitoly věnované malířské výzdobě Bible. Autor se zde náležitě zamýšlí i nad systémem, účelem a smyslem výzdoby, takže práce je závažná i z metodologického hlediska (takovýchto textů je doposud skutečně poskrovnu). Vychází z pro něho typické typologie a přesné a detailní klasifikace výzdobných motivů, čímž se takto podrobně v naší zemi nikdo jiný nezabývá (možná s výjimkou některých jeho žáků). Věnuje přitom pozornost všem typům výzdoby (včetně práce písaře), tedy figurálním výjevům jak v iniciálách, tak v geometricky tvarovaných polích, droletickým motivům, ornamentice iniciálové i bordurové, ale i kreslené a dokonce i puncům, což doposud není příliš obvyklé (s výjimkou Mojžíra Frinty), ale patrně je to jedna z cest, které ukazují do

budoucnosti. Neopomíjí ale ani genezi jednotlivých výzdobných motivů (což je opět v souladu s jeho náročným osobně stanoveným badatelským programem), jejichž zdroje nalézají jak v byzantské kultuře, tak v západní Evropě.

Z hlediska slohového přichází autor s řešením u nás doposud nepříliš obvyklým (napadá mne v této souvislosti jen Markéta Pražáková se svou statí o Bibli mincmistra Petra Zmrzlíka ze Svojšína). Autor se, podle vlastních slov v závislosti na italské metodice, nesnaží přímo o identifikaci malířských rukou, ale definuje nejdříve různé stylové skupiny podle jejich způsobů řešení. A až teprve na tomto základě uvažuje o podílu jednotlivých iluminátorů, přičemž dochází k závěru, že stylové skupiny nejsou přesně totožné s konkrétními iluminátory. V této souvislosti pak konstatuje průnik dvou generačně odlišných modelů při realizaci výzdoby. Jde tedy o metodu v naší zemi zatím v podstatě ojedinělou, ale přitom velmi inspirační, která opět naznačuje budoucí možnosti této vědní disciplíny.

Dr. Kubík ovšem bere v potaz celý dobový kontext knižní malby, a to ve značném rozsahu jak z hlediska věcného, tak chronologického, přičemž zmiňuje i mezinárodní souvislosti. Vychází přitom samozřejmě ze situace v předchozích dobách, z krásného slohu a franco-vlámsky orientované větve české knižní malby doby předhusitské, paralely však vede mnohem hlouběji, až ke skupině Viatiku, odkud se odvíjí specifický lokální (a zde není třeba se ostýchat použít výraz „národní“) styl knižní malby, styl, který v krátké době ovládl celou střední Evropu. Především však přesvědčivě zasazuje Bibli Filipa z Padeřova do vývoje české knižní malby druhé čtvrtiny 15. století, přičemž nezanedbává ani nesmírně závažnou otázku diaspory českých umělců do okolních zemí v době husitských válek, kteří tam nadále šířili lucemburské umění, otázku, která doposud není v náležitě míře zhodnocena. Tato kapitola představuje po Josefu Krásovi a Karlu Stejskalovi (či dokonce ještě Pavlu Kropáčkovi) nový pohled na malířství doby husitské. V této souvislosti autor dospívá k oprávněnému závěru, že kodex zaujímá ve druhé čtvrtině 15. století klíčové postavení. Není typem pouhého řemeslného výtvaru, ale naopak předjímá další vývoj, a to nejen bezprostřední. A to navzdory doposud spíše negativnímu hodnocení tohoto rukopisu (podobně, jako se to ukazuje i u Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína).

Právě v této souvislosti (ale nejen její) se ukazuje zcela explicitně, že samotný název práce je zbytečně skromný, neboť jde ve skutečnosti o nové pojetí dějin knižní malby dané doby (včetně přesahu do dob následujících), které značně koriguje naše dosavadní vnímání této tak komplikované epochy. I z tohoto hlediska je tedy práce ukázkovým příkladem metodické čistoty, neboť dospívá od poctivého a detailního řešení konkrétní problematiky k podstatným závěrům obecným. Navíc, na závěr, společně se shrnutím výsledků vlastního

bádání, autor kvalifikovaně nastiňuje otázky pro další studium do budoucnosti. Velmi zajímavě se přitom jeví zejména nadhozený slovník iluminátorů, do něhož by byli pojati i umělci vedlejších zemí Koruny české, stejně jako čeští emigranti v cizině. Vzorem, o který by bylo lze se opřít, může být již existující slovník iluminátorů italských.

Práce je tak průkopnická i z hlediska výhledů dalšího rozvoje studia knižní malby (nejen) předmětné doby. Po stránce obsahové i metodické ukazuje cestu následovníkům; bez její znalosti se nadále nebude moci obejít nikdo z dalších badatelů, kteří se budou chtít věnovat této problematice. Autor ale současně jako vysokoškolský učitel tímto způsobem podstatně ovlivňuje své žáky, za všechny lze jen namátkou jmenovat Emu Součkovou či Janu Kurešovou; zejména Jana Kurešová nezapře ve své velmi podnětné disertaci „rukopis“ svého učitele. Závěr je tedy snad logický: Práce po mém soudu v plné míře splňuje požadavky kladené na habilitační práci, takže ji mohu s klidným svědomím a bez výhrad doporučit k obhajobě a udělení docentury.

30. 5. 2020

PhDr. Pavel Brodský, CSc., DSc.